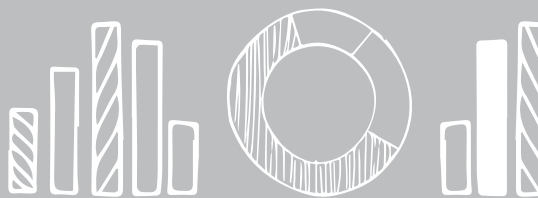

3

OUNASVAARAN MATKAILUINVESTOINTIEN PERUSTELU JULKISISSA KESKUSTELUSSA

– mielipidekirjoitusten retorinen diskurssianalyysi

Satu Lohiniva

JOHDANTO	40
MATKAILUINVESTOINTIEN RETORIikkaA	41
Matkailuinvestoinnit	41
Retoriikka	42
Yhteisö	43
MIELIPIDEKIRJOITUSTEN RETORINEN DISKURSSIANALYYSI	44
Paikallislehden mielipidekirjoitukset aineistona	44
Retorinen diskurssianalyysi	45
Tutkimusetiikka	47
MATKAILUINVESTOINTIEN DISKURSSIT JA RETORISET KEINOT	48
Päätöksenteon diskurssit	48
Luontodiskurssit	52
Turvallisuuskurssit	54
Saavutettavuuskurssit	56
YHTEENVETO	57

JOHDANTO

Viime vuosina Rovaniemellä ovat puhuttaneet monet matkailuinvestointeihin liittyvät asiat. Esimerkiksi uimahallien remontoinnista ja uuden uimahallin rakentamisesta on keskusteltu vilkkaasti paikallisissa lehdissä ja muilla foorumeilla. Monilla kaupunkilaisilla on vahva mielipide siitä, pitäisikö uusi uimahalli rakentaa Ounasvaaralle vai keskustaan vai riittääkö nykyisten uimahallien remontoiminen tai laajentaminen.

Tutkin matkailuinvestointeja ja niiden perustelua julkisessa keskustelussa. Tutkimuskohteenani ovat Ounasvaaran matkailuinvestoinnit. Rovaniemen matkailun kehittämisohjelman 2012–2016 mukaan Ounasvaaran alueen kehittyminen matkailun saralla on ollut viime vuosina vahvaa, ja koska liikuntamatkailun potentiaali on sisäistetty laajasti Rovaniemellä, aluetta halutaan kehittää entisestään (Rovaniemen matkailun kehittämisohjelma 2012-2016, s. 10–11). Ounasvaaran investointien tutkiminen on siis ajankohtaista.

Tavoitteenani on selvittää, miten Ounasvaaraan liittyviä matkailuinvestointeja perustellaan määrällistämisen ja muiden retoriikan keinojen avulla julkisessa keskustelussa sekä mitä diskursseja kirjoituksista nousee esille. Aiheeni liittyy siis matkailuinvestointeihin ja retoriikkaan. Päättökysymyksenäni on: Millaisia argumentoinnin keinoja käytetään Ounasvaaran matkailuinvestointeihin liittyvässä keskustelussa? Tukena käytän seuraavia osakysymyksiä: Miten numeerista tietoa käytetään hyödyksi matkailualan investointeihin liittyvissä sanomalehtien mielipidekirjoituksissa? Millä muilla retorilla keinoilla mielipidekirjoituksissa pyritään vaikuttamaan yhteisön päätöksentekoon?

Tutkimusaineistona käytän Uusi Rovaniemi -lehdessä julkaistuja Ounasvaaran matkailuinvestointeihin liittyviä mielipidekirjoituksia vuosilta 2014–2016. Toivon tulosteni tuottavan hyödyllistä tietoa siitä, käytetäänkö lukuja ja numeerista tietoa matkailuinvestointeihin liittyvässä julkisessa keskustelussa. Haluan myös selvittää, millaisilla keinoilla julkisessa keskustelussa pyritään vaikuttamaan matkailuinvestointeja koskevaan päätöksentekoon.

Matkailuinvestointeja on tutkittu eri näkökulmista sekä Suomessa että ulkomailla. Erityisesti on pyritty selvittämään, miten matkailuinvestoinnit vaikuttavat talouteen ja matkailun kehittämiseen. Esimerkiksi Virtanen (1990) ja Metsäranta (1991) ovat tutkineet matkailuinvestointien taloudellisia vaikutuksia ja kannattavuutta. Aiheen tutkiminen näistä näkökulmista on ymmärrettävää, koska matkailuinvestoinneissa on usein kyse suurista panostuksista sekä yksittäiselle yritykselle että koko matkakohteelle.

Mielipidekirjoitusten käyttö tutkimusaineistona on yleistä monilla tieteenaloilla, ja myös mielipidekirjoitusten retoriikkaa ja diskursseja on tutkittu. Retorista diskurssianalyysiä ovat opinnäytteissään käyttäneet esimerkiksi Mäenpää (2003), joka tutki lestadiolaisen herätysliikkeen kuvauksia, ja Myllyniemi (2010), joka tutki johtamispuhetta.

Ounasvaaran matkailu on ollut aiemminkin opinnäytetutkimusten aiheena. Salonen (2017) tutki, miten Ounasvaaran matkailun kehittämistä puhutaan sanomalehti Lapin Kansassa. Jarkko (2014) puolestaan tutki Ounasvaaran matkailukehittämistä käyttäen aineistonaan julkisia asiakirjoja.

MATKAILUINVESTOINTIEN RETORIikkaA

MATKAILUINVESTOINNIT

Tutkimukseni pääkäsitteitä ovat matkailuinvestoinnit ja retoriikka. Termillä investointi on erilaisia merkityksiä käyttäjästä ja käyttötarkoituksesta riippuen. Yleensä arkipuheessa investoinneilla tarkoitetaan pankkien tai yhteiskunnan rahan käyttämistä ja sijoittamista. Ekonomistit ovat määrittelyssä tarkempia: investointi voidaan määritellä esimerkiksi menoeräksi (*expenditure*) tuotantohyödykkeeseen (*capital goods*) tai käyttöpääomaan (*working capital*). Myös esimerkiksi yksityisen ja julkisen sektorin investoinneilla on omat erikoispiirteensä. Yksityisellä sektorilla investointeja tehdään yleensä tuottavuuden lisäämiseksi. Julkisella sektorilla investoinnit voivat liittyä infrastruktuurin ja rakennusten kunnossa pitoon tai rakentamiseen ja niihin kohdentuvilla investoinneilla on vain välillinen tai vähäinen merkitys tuottavuuden lisäämiseen. (Tribe, 1995, s. 157–178.)

Investoinnit ovat olennainen osa yritysten ja yhteisöjen toimintaa. Matkailussa investoinnit kuvastavat matkailuun liittyviä mahdollisuuksia: ilman investointeja matkailijan vaihtoehdot ja elämykset jäisivät vähäisemmiksi. Matkailuinvestoinneilla tarkoitetaan pitkävaikutteisia menoja sellaiseen liiketoimintaan, joka perustuu ihmisten matkustamiseen ja josta odotetaan vastaisuudessa saatavan tuloja. (Vieru, 2012.) Käytän tutkimukseni lähtökohtana edellä mainittua Vierun (2012) esittämää matkailuinvestointien käsitteen määrittelyä.

Monet eri toimijat – valtio, erilaiset rahoitusalan toimijat, matkailun kehittäjätahot ja myös paikalliset asukkaat – sijoittavat resursseja matkailun kehittä-

miseen ja toivovat niiden tuovan taloudellisia ja sosiaalisia hyötyjä yhteisölle (Moscardo, 2008, s. 1). Tulevaisuuden epävarmuuden takia investointien onnistumista on suunnitteluvaiheessa vaikea ennustaa (Tribe, 1995, s. 157).

On mielenkiintoista tutkia, kuinka investointeja perustellaan julkisessa keskustelussa esimerkiksi lukujen avulla. Koska matkailuinvestoinnit koskettavat monia eri toimijoita ja tahoja, niitä koskevien sanomalehtien mielipidekirjoitusten kirjoittajana voi olla kuka tahansa aiheesta kiinnostunut, vaikkapa paikallinen asukas tai jonkin matkailun kehittäjätahon edustaja. Näin mielipidekirjoitukset tuovat todennäköisesti esiin monenlaisia näkökantoja.

RETORIikka

Retoriikkaa on aina ollut ja sitä tulee aina olemaan; se on erottamaton osa ihmisyyttä (Nash, 1989, Puron, 2006, s. 162 mukaan). Myös retoriikan tutkimuksella on pitkä historia, ja tutkimusta on tehty monilla eri tieteenaloilla. 1950-luvulla tapahtui niin sanottu retorinen käänne ja syntyi uudeksi retoriikaksi kutsuttu tutkimussuuntaus. Uudessa retoriikassa ollaan kiinnostuneita puhutun ja kirjoitetun kielen retoriikasta eikä vain puhetaidon opettamisesta, mikä oli klassisen retoriikan tavoite. (Sakaranaho, 2001, s. 9–11, Heinosen, 2015, s. 25 mukaan.) Keskeisiä teoreetikkoja uudessa retoriikassa ovat Kenneth Burke, Chaïm Perelman ja Stephen Toulmin. Perelman ja Toulmin tutkivat argumentointia, tavoitteenaan esittää kattava teoria argumentoivan tekstin analysoimiseksi ja sen pätevyyden arvioimiseksi. Burke taas halusi selvittää retoristen ilmiöiden laajempaa merkitystä osana inhimillistä toimintaa. Suomalaisessa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on nojaututtu enemmän Perelmanin ja Burken teoksiin, kun taas Toulmin on jäänyt meillä vieraammaksi. (Summa, 1998, s. 51–53.)

Jokisen (1999a, s. 46) mukaan retoriikaksi ymmärretään yleisön vakuuttaminen jonkin argumentin pätevyydestä sekä yritys saada yleisö sitoutumaan argumenttiin. Retoriikka on avointa, ja siinä pyritään lisäämään väitteen uskottavuutta tai vähentämään kilpailevien argumenttien uskottavuutta (Jokinen, 1999a, s. 46). Retorisessa analyysissä on otettava huomioon myös niin sanottu retorinen tilanne, jonka osatekijöitä ovat kirjoittaja (puhuja) ja lukija (kuunteleja) tai yleisö sekä se foorumi, jolla kirjoitus (puhe) tuotetaan. Retorisen tilanteen kautta kirjoitus tai puhe kytkeytyy sosiaaliseen kontekstiinsa. (Heinonen, 2015, s. 26.) Jokisen (1999b, s. 128–129) mukaan argumentaatioissa puhuja-yleisösuhte on keskeinen eikä samanlainen retoriikka toimi kaikkiin yleisöihin.

Omassa tutkimuksessani retoriikkaan liittyvät mielipidekirjoituksen kirjoittaja, sen lukijat sekä sanomalehden mielipidekirjoitusfoorumi. Kaikissa mie-

lipidekirjoituksissa on retoriikkaa, yritystä saada yleisö uskomaan omaan argumenttiin tai uskomaan vähemmän jonkin toisen tahon väitteeseen. Sanomalehtikirjoitukset tuotetaan, julkaistaan ja luetaan eri tavalla kuin vaikkapa yksityinen kirja, ja siksi kontekstin määrittäminen ja huomioonottaminen on tärkeää (Fairclough 1997, s. 62–100, Myllyniemen, 2010, s. 36 mukaan). Mielipidekirjoitukset kuuluvat argumentoiiviin tekstityyppeihin, ja niiden tehtävänä on ilmaista ja perustella mielipidettä tai arvoja. Mielipidekirjoitukset eivät pyri neutraaliin esitykseen, vaan ne sisältävät yleensä kirjoittajan omia asenteita, arvoja ja arvioita. (Ks. Laitinen, 2009, s. 16.)

Argumentin vakuuttavuutta voidaan lisätä monin eri keinoin. Retoriset keinot voivat keskittyä joko väitteen esittäjään tai itse esitettyyn argumenttiin. Jos retorinen keino keskittyy väitteen esittäjään, luotettavaksi koetun henkilön argumentti saa kannatusta helpommin kuin arveluttavana pidetyn henkilön argumentti. Esitettyyn argumenttiin liittyvillä keinoilla vahvistetaan argumentoinnin kohteena olevaa asiaa ja saadaan näyttämään se kannatettavalta. Jokinen (1999b) on luokitellut retorisia keinoja seuraavasti: etäännyttäminen omista intresseistä, asiantuntija-asemalla/puhujakategorialla oikeuttaminen, puhujan liittoutuminen asiaan, vahvistaminen konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla, kategorisointi, yksityiskohdilla ja narratiiveilla vaikuttaminen sekä määrällistäminen. Näiden lisäksi retorisiin keinoihin kuuluvat muun muassa metaforat, kolmen lista, kontrasti, toisto ja suojautuminen vasta-argumenteilta. (Jokinen, 199b, 132–152.)

YHTEISÖ

Tutkimukseni lähikäsite on yhteisö, joka liittyy muun muassa sanomalehtien mielipidekirjoituspalstoihin foorumina. Yhteisö (*community*) voidaan määritellä monilla eri tavoilla. Yleisimmin yhteisöllä tarkoitetaan nykyään tietyn maantieteellisen alueen tai poliittisesti määriteltä, kaupungin tai kunnan asukkaista koostuvaa ryhmää (Beeton, 2006, s. 5). Yhteisö on aina niiden ihmisten, eläimien ja asioiden yhteenliittymä, jotka jakavat saman ympäristön. Kaikilla sen yksittäisillä osilla on jotain yhteistä. (Beeton, 2006, s. 6.) Ajatellen, että ihmiset, jotka kirjoittavat Lapin sanomalehtiin Ounasvaaran investointikohteista, ovat osa samaa yhteisöä jo pelkän keskusteluun osallistumisen kautta. Heillä on siis jokin mielenkiinto Ounasvaaran kehittämistä kohtaan.

Yhteisöt eivät ole homogeenisia. Niissä voi olla epätasaisesti jakautunutta valtaa, lukuisia sidosryhmiä, osallistumiseen haluttomia ihmisiä, eriasteista tietoa esimerkiksi matkailusta ja kaikilla sidosryhmillä ja yksilöillä oma taustansa ja historiansa myös matkailun kontekstissa. Siksi yhteisön osallistumi-

nen tai osallistaminen on monimutkainen prosessi. Paikallisten yhteisöjen ja ihmisten osallistaminen matkailun kehittämiseen on kuitenkin viime vuosikymmeninä koettu tärkeäksi. (Wall & Mathieson, 2006, s. 307.)

MIELIPIDEKIRJOITUSTEN RETORINEN DISKURSSIANALYYSI

PAIKALLISLEHDEN MIELIPIDEKIRJOITUKSET AINEISTONA

Viime aikoina on korostettu luonnollisten aineistojen vahvuuksia diskursianalyysissä. Luonnolliset aineistot ovat olemassa ja syntyneet tutkijasta riippumatta. Esimerkiksi lehtiartikkelit ja pöytäkirjat ovat tällaisia aineistoja. (Juhila & Suoninen, 1999, s. 234–235.) Siksi mielipidekirjoitukset sopivat tutkimukseni aineistoksi hyvin.

Aineiston rajaaminen oli aluksi melko hankalaa, koska matkailuinvestoinneista on viime vuosina keskusteltu julkisuudessa paljon. Valitsin aineistokseni Uusi Rovaniemi -lehdessä vuosina 2014–2016 julkaistut mielipidekirjoitukset, jotka liittyvät Ounasvaaran matkailuinvestointeihin. Uusi Rovaniemi on maksuton kaupunkilaislehti, joka ilmestyy kaksi kertaa viikossa (keskikesällä kerran viikossa). Aineiston löysin lehtiluukku.fi-sivustolta, josta voi lukea Uuden Rovaniemen nettiversiota muutaman viimeisen vuoden ajalta. Valitsin mielipidekirjoituksista ne, jotka liittyivät Ounasvaaran alueen matkailuinvestointeihin. Matkailuinvestoinneiksi luokittelen asiat, jotka mainitaan Ounasvaara 2 kehityssuunnitelmassa. Suunnitelman on tehnyt Suunnittelukeskus Oy vuonna 2006 yhteistyössä Rovaniemen kaupungin ja maalaiskunnan, Ounasvaaran toimijoiden, paikallisten matkailuyrittäjien sekä muiden sidosryhmien kanssa (Suunnittelukeskus Oy, 2006, s. 4). Suunnitelmassa puhutaan reitistöjen kehittämiseen ja ympäristösuunnitelman mukaiseen kehittämiseen liittyvistä investoinneista. Koska vuodelta 2006 oleva kehityssuunnitelma on yhä yksi tärkeimmistä alueen kehittämistä ohjaavista asiakirjoista, rajasin aineiston koskemaan vain siinä mainittuja investointeja. Uimahallin siirtäminen tai rakentaminen Ounasvaaralle on sen verran uusi asia, että sitä ei mainita suunnitelmassa. Se liittyy kuitenkin samoihin teemoihin – suunnitelmassa puhutaan kaavoituksesta ja urheilulaitosten kehittämisestä sekä eri lajien ja ympärivuotisuuden parantamisesta. (Suunnittelukeskus Oy, 2006.)

Lehden numeroiden läpikäynti tuotti 62 mielipidekirjoitusta. Tässä oli kuitenkin mukana useita kirjoituksia, joissa Ounasvaaran matkailukehitys tai

investoinnit mainittiin vain esimerkkinä ja jotka liittyivät pääosin muihin aiheisiin. Halusin keskittyä tutkimuksessani niihin kirjoituksiin, joiden pääaiheena oli jokin Ounasvaaran matkailuinvestointi ja jotka sisälsivät kirjoittajan tai kirjoittajien mielipiteitä ja retoriikkaa. Lopullisen rajauksen jälkeen aineistoon jäi 44 mielipidekirjoitusta. Mielipidekirjoitusten otsikot ja kirjoittajat on lueteltu ja numeroitu aikajärjestyksessä liitteessä 1. Kun viitataan mielipidekirjoituksiin myöhemmin tekstissä, ilmoitan kirjoituksen numeron sulkeissa.

RETORINEN DISKURSSIANALYYSI

Käytän tutkimukseni analyysimenetelmänä retorista diskurssianalyysiä (ks. Jokinen, 199b). Menetelmää on käytetty jonkin verran eri tieteenaloilla esimerkiksi pro gradu -tutkielmissa. Pietikäisen ja Mäntysen (2009, s. 12–13) mukaan diskurssitutkimuksen peruslähtökohta liittyy laajempaan teoreettiseen viitekehykseen, sosiaaliseen konstruktivismiin. Se on yleisnimitys tutkimussuunnille, joissa tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista. Kieli liittyy oleellisesti inhimilliseen toimintaan, ja kieltä tutkimalla opitaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä ajasta ja paikasta – ja päinvastoin.

Retorinen analyysi sopii hyvin diskurssianalyyttisiin tutkimuksiin, mutta on huomioitava, että retoriikassa keskeistä on lausumien muotoilu ja yleisösuhte, kun taas diskurssianalyysissä kielellisen tuottamisen muodot kytketään merkitysten tuottamisen ja tulkinnan prosesseihin tarkasteluun (ks. Laitinen, 2009, s. 22). Retorinen diskurssianalyysi yhdistää siis näitä elementtejä.

Retorista analyysiä käytetään laadullisessa tutkimuksessa tutkittaessa tietylle kuulijajoukolle suunnattua viestintää, minkä tahansa sanallisesti tuotetun esitysmuodon voidaan ajatella olevan retorista (Pigrum, 2008, s. 793, Forsmanin, 2015, s. 15 mukaan). Argumentointi ei tapahdu koskaan tyhjiössä, ja sitä tulee tarkastella osana vuorovaikutusta, jonka merkitys rakentuu esittämiskontekstissaan (Summa, 1989, s. 49, Jokisen, 1999b, s. 128 mukaan).

Retorisessa analyysissä tutkija ei ota tuomarin roolia selvittääkseen totuuden vaan kohdistaa huomion niihin resursseihin, joita toimijat käyttävät rakentaessaan kuvauksia ”tosiasioista” (Potter, 1996, s. 112, Jokisen, 1999, s. 129 mukaan). Retorinen diskurssianalyysi eteni tutkimuksessani aineiston ehdoilla, mutta diskurssien lisäksi etsin aineistosta retorisia keinoja Jokisen (1999b) jaottelun mukaisesti. Jokisen (1999b) esittämät retoriset keinot ovat: 1) etäännyttäminen omista intresseistä, 2) asiantuntija-asemalla/puhujakategoriolla oikeuttaminen, 3) puhujan liittoutuminen asiaan, 4) vahvistaminen konsen-

suksella tai asiantuntijan lausunnolla, 5) kategorisointi, 6) yksityiskohdilla ja narratiiveilla vaikuttaminen sekä 7) määrällistäminen.

Jos argumentin esittäjän ajatellaan ajavan omaa etuaan tai edustamansa tahon etua, yleisön vakuuttaminen on vaikeampaa. Argumentin vakuuttavuutta voidaan lisätä etäännyttämällä argumentin esittäjän omat intressit väitteestä. (Potter, 1996, s. 123–128, Jokisen, 1999b, s. 133 mukaan.) Puhujakategorioilla oikeuttaminen viittaa siihen, että joihinkin asiantuntijuuksiin liitetään oikeus tietynlaiseen tietoon ja tietämykseen, eli joidenkin tahojen mielipiteitä ja tietämystä pidetään parempina kuin toisten. Sisällöstä riippumatta arvostetusta asemasta tullutta puhetta tai tekstiä voidaan pitää vakuuttavampana kuin vähemmän arvostetun aseman ja asiantuntijan lausumaa. (Potter, 1996, s. 144, Jokisen, 1999b, s. 135 mukaan.) Puhujakategoriat eivät kuitenkaan ole pysyviä, vaan ne muuttuvat tilanteiden mukaan, ja sama henkilö voi asemoida itsensä eri tavalla riippuen siitä, millaista yleisöä hän pyrkii vakuuttamaan (Jokinen, 1999b, s. 135). Kategorisointi koskee myös kaikkea muuta argumentoinnista, koska kun puhumme asioista, tapahtumista tai ihmisistä, kategorioimme, luokitellemme asioita jatkuvasti (Billig, 1987, s. 134–135, 152, Jokisen, 1999b, s. 141 mukaan). Esimerkiksi mielipidekirjoituksissa on jo siinä luokittelua, kun ne kohdistetaan koskemaan juuri tiettyä keskustelua tai asiaa.

Konsensus tarkoittaa sitä, että kerrotaan useiden eri tahojen allekirjoittavan jonkin väitteen. Jos onnistutaan esittämään, että eri tahot ovat tulleet samoihin johtopäätöksiin toisistaan riippumatta tai samanaikaisesti, tämä lisää uskottavuutta entisestään. On kiinnostavaa tutkia, miten konsensusta rakennetaan eri osapuolten välille, miten eri tahot esitetään riippuvaisiksi tai riippumattomiksi toisistaan ja kuinka eri asioita ja toimijoita tulkitaan yhtenäisiksi. Vetoaminen siihen, että joku muukin ajattelee asiasta samoin, on erityisen tehokasta, jos kyseinen taho on arvovaltainen. Siksi asiantuntijoiden näkemyksiä ja tutkimusten tuloksia käytetään usein vahvistamaan argumenttia. (Ks. Jokinen, 1999b, s. 138–139.) Voidaan pohtia, miten konsensuksen käsite toimii mielipidekirjoituksissa. Emme voi esimerkiksi tietää, onko kirjoittaja lukenut vaikkapa omaa kirjoitustaan edeltäviä samanlaisia mielipidekirjoituksia. Toisaalta konsensukseen voidaan vedota, vaikka sitä ei tiedettäisi varmaksi.

Yleinen vakuuttamisen keino on määrällistäminen eli kvantifiointi, joka voi olla joko numeerista tai sanallisesti kuvailevaa. Numeerinen määrällistäminen tapahtuu luvuilla, prosenteilla, osuuksilla ja taulukoilla, sanallinen taas esimerkiksi laatusanoilla, kuten ”pieni” tai ”suuri”. Kvantifointiin liittyvät myös ääri-ilmaisut, kuten ”ei todellakaan”, ”täydellisesti” tai ”joka kerta”. (Ks. Jokinen, 1999, s. 146, 151.) Tutkija voi analyysissään kiinnittää huomiota

esimerkiksi siihen, mitä kvantifioidaan, miten kvantifointia käytetään argumentaatioissa tai mihin sillä pyritään (Potter ym. 1999, Jokisen, 1999, s. 146 mukaan).

Asioita voidaan kuvata yksityiskohtaisesti ja sijoittaa ne osaksi tapahtumakulkuja (narratiiveja), jotta ne saadaan vaikuttamaan totuudenmukaisilta tai autenttisilta. Narratiivinen rakenne saa tapahtumat näyttämään odotusten mukaisilta. Tällöin vastaanottaja tekee tarpeelliset tai oikeat tulkinnat itse, eikä niitä tarvitse ilmaista suoraan. (Potter, 1996, s. 117–118, 162–166, Jokisen, 1999b, s. 144 mukaan.) Puhuja tai kirjoittaja voi siis kuvailla asioita yksityiskohtaisesti niin, että vastaanottaja tekee tämän pohjalta toivotun tulkinnan, vaikka puhuja ei suoranaisesti esittäisikään mitään väittämää (Jokinen, 1999b, s. 144). Mutta koska argumentaatio on elävä prosessi, yksityiskohtaiset kuvaukset voivat myös vaikeuttaa argumentin toimivuutta. Jos jotkin yksityiskohdat murenevät, se voi heikentää koko tarinan uskottavuutta. Yksityiskohtien sijasta voikin olla tehokkaampaa käyttää epämääräisempiä ja yleisluontoisempia ilmauksia tai ilmauksia, joita on vaikea kiistää (esimerkiksi ”tangoon tarvitaan kaksi”). Tällaiset yleispätevät ilmaukset voivat viedä huomiot varsinaisen argumentin heikkouksilta. (Ks. Jokinen, 1999b, s. 145.)

Retorisen diskurssianalyysin tarkoituksena ei ole vain etsiä ja luetella käytettyjä retorisia keinoja. Retoristen keinojen analysointi saa merkityksensä vasta osana laajempaa tutkimustehtävää. Näin voimme lisätä ymmärrystä siitä, miten monin tavoin kielenkäyttö on rakentamassa sosiaalista todellisuuttamme. (Jokinen, 1999b.) Omassa tutkimuksessani kysyin, millaisia diskursseja löytyy mielipidekirjoitusten ja retoristen keinojen joukosta. Hankittuani aineiston luin aluksi vielä kaikki kirjoitukset saadakseni niistä yleiskuvan. Tehtyäni alustavan hahmotelman teksteihin sisältyvistä aiheista ja diskursseista luin kaikki kirjoitukset tarkemmin ja poimin niistä eri diskursseihin sopivia katkelmia. Tein myös erillisen listan kirjoituksista löytämistäni retorisia keinoista. Seuraavasta luvusta käsittelen mielipidekirjoituksista löytyneitä diskursseja ja niissä käytettyjä retoriikan keinoja. Löytämäni diskurssit olivat päätöksenteon diskurssit, luontodiskurssit, turvallisuusdiskurssit ja saavutettavuuden diskurssit.

TUTKIMUSETIIKKA

Tutkimuseettiset kysymykset tulee huomioida tutkimuksenteon kaikissa vaiheissa. Tutkijalla on vastuu oman tutkimuksensa tutkimuseetikasta, mutta yleisesti suomalaiset tutkimusorganisaatiot ovat sitoutuneet noudattamaan yhteisesti sovittua hyvää tieteellistä käytäntöä (Kuula, 2011, s. 276). Hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat muun muassa seuraavat: tutkimuksen eri vaiheissa

noudatetaan rehellisyyttä ja huolellisuutta, tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät ovat eettisesti kestäviä, julkaisu on avointa ja vastuullista, muiden tutkijoiden työ ja saavutukset tunnustetaan asianmukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2014). Pysin toimimaan kaikissa tutkimuksen vaiheissa näiden periaatteiden mukaisesti. Aloittelevana tutkijana kiinnitin erityisesti huomiota siihen, että lähdeviitemerkinnät ovat oikein tehtyjä, jotta tekstistä käy selvästi ilmi, mitkä ajatukset ovat omiani ja mitkä muiden tutkijoiden.

Käytän siis aineistona valmiiksi julkaistuja mielipidekirjoituksia. Julkisten mediatuotteiden tutkiminen ei edellytä tutkijalta mitään etukäteisinformointia (Kuula, 2011, s. 117–118). Tutkimusaiheeni ei myöskään ole kovin arkaluontoinen. Tutkijan tulee tarkastella aineistoa mahdollisimman objektiivisesti. Itselläni on melko vahvoja mielipiteitä esimerkiksi siitä, pitäisikö uimahalli siirtää Ounasvaaralle vai ei. Tutkijana pyrin kuitenkin tarkastelemaan asiaa käsitteleviä kirjoituksia objektiivisesti, olinpa sitten itse samaa tai eri mieltä niiden kanssa. Tutkija ei saa esittää voimakkaita tunteita tai mielipiteitä, koska häneltä odotetaan sitoutumattomuutta (Kuula, 2011, s. 155).

MATKAILUINVESTOINTIEN DISKURSSIT JA RETORISET KEINOT

PÄÄTÖKSENTEON DISKURSSIT

Päätöksenteon diskurssit näkyvät selvästi mielipidekirjoituksissa. Kirjoittajat osallistuvat tähän diskurssiin tuomalla esiin omia tai tärkeinä pitämiään mielipiteitä matkailuinvestoinneista. Koska investoinnit ja päätöksenteko liittyvät kiinteästi toisiinsa, tämä diskurssi ei ole yllättävä.

Päätöksenteon diskurssit tulivat aineistossa esille useilla eri tavoilla. Tähän diskurssiin liittyvät kirjoituksissa esiin tuotavat päätöksentekoon liittyvät arvot. Jokaisella kirjoittajalla on omat arvot, joiden kautta he kirjoittavat päätöksenteosta ja muodostavat argumenttinsa. Monet kirjoittajat haluavatkin ilmaista mielipiteensä aiheeseen liittyvistä arvoista.

Urheiluopisto on toki tärkeä Rovaniemelle, Lapille ja miksei myös Suomelle. Ei voi olla kuitenkaan oikein, että Ounasvaaraan liittyviä päätöksiä tehdään pelkästään urheiluopiston näkökulmasta. Kaukana tuntuvat olevan ajat, jolloin luottamushenkilötkin näkivät Ounasvaaraan liittyvän muitakin arvoja kuin pelkästään Ounasvaaran rakennusmaana. (35)

Kirjoittaja puhuu päätöksenteosta ja siitä, että päätöksiä ei pitäisi tehdä pelkästään yhden asian näkökulmasta, koska Ounasvaaraan liittyy monenlaisia arvoja. Retorisena keinona hän on käyttänyt ainakin kolmen listaa sekä narratiivin luomista. Myös toinen kirjoittaja luo narratiivia todetessaan uimahalliasiaista: *Pahoin pelkään, että lautakunta ei ole saanut kaikkea sitä tietoa, joka olisi vaikuttanut päätöksentekoon* (31).

Monet päätöksenteon diskurssiin osallistuvat käyttävät retorisenä keinona määrällistämistä:

Onko kyse 15 miljoonasta, 20 miljoonasta vai peräti 25 miljoonasta eurosta? Ei tarvitse ihmetellä, miksi Rovaniemellä joudutaan turvautumaan lomautuksiin talouden parantamiseksi. Päätöksiä tehdään sokkona. (41)

Uskon, että jossakin vaiheessa järjen valo tulee Rovaniemen päättäjille. Aina-kin silloin, kun huomataan, että kustannukset ovat kaksi kertaa puhuttua 15 miljoonaa euroa suuremmat. (33)

Valtion myöntämä 800 000 avustus on hankkeen kannata välttämätön. Iso raha, mutta reilusti yli 20 miljoonan euro kokonaiskustannuksissa se ei paljon lämmitä. (37)

Kaupungin yksin toteuttamana vuosittaiset kustannukset tulevat olemaan noin miljoona euroa suuremmat. Onko se vähän vai paljon, sen voi itsekukin arvottaa. Mielestäni se on paljon. (27)

Luvuilla ja numeerisella tiedolla tai sanallisella määrällistämisellä halutaan kertoa ja perustella päätöksentekoprosessia koskeva mielipide.

Päätöksenteon diskurssiin osallistuvat kirjoittajat käyttävät usein myös etäännyttämistä omista intresseistä keinona tehostaa omaa argumenttiaan. Eräs kirjoittaja toteaa:

En ole uimahallin aktiivikäyttäjää. En voi siitä huolimatta olla ihmettelemättä uuden hallin sijoituspaikkaan liittyvää päätöksentekoprosessia. (35)

Kirjoittaja etäännyttää heti kirjoituksensa alussa itsensä ja omat intressinsä uimahalliin liittyvästä keskustelusta. Tämä on tyypillinen tapa saada argumentille vahvistusta, jotta tekstin lukija ei ajattelisi kirjoittajan ajavan vain omaa etuaan.

Mielenkiintoisesti omista eduista etäännyttämistä käyttävät myös erilaiset yhdistykset ja poliittiset toimijat. Esimerkiksi Rovaniemen sosiaalidemokraatti-

sen työväenyhdistyksen hallitus kirjoittaa näin: *Rovaniemen sosiaalidemokraattinen työväenyhdistys toivoo, että kaupunkilaisten ääni vielä pääsisi kuuluviin ja uimahallipäätös palautettaisiin uuteen valmisteluun* (30). Tässä yritetään etäännyttää omat intressit puhumalla kollektiivisesta kaupunkilaisten äänestä. Samalla kuitenkin mainitaan, mikä taho tätä toivoo. Myös vihreiden kaupunginvaltuutettu puhuu uimahallista ensin kaikkien rovaniemeläisten näkökulmasta:

--uimahallia, ei voi toteuttaa vain taloudellisuutta ajatellen. Kyse on ennen kaikkea kaupunkilaisille suunnatusta palvelusta. (28)

Myöhemmin kirjoituksessaan hän kertoo henkilökohtaisemmin: *Käyn päivä-koti-ikäisen tyttöni kanssa säännöllisesti uimassa* (28). Samassa kirjoituksessa on siis voitu sekä etäännyttää asiaa omista intresseistä että perustella mielipidettä omakohtaisella kokemuksella tai narratiivilla.

Erilaisten yhdistysten tai poliittisten toimijoiden kirjoituksissa on selvästi yritetty etäännyttää näkökulma kirjoittajien omista intresseistä ja kerrottu, että kirjoittajien edustama taho ajaa rovaniemeläisten etua. Lukijat voivat kuitenkin olettaa ainakin poliittisten toimijoiden perustelevan näkemyksiään aina jollain tavalla yhteisellä hyvällä, joten he eivät välttämättä ainakaan täysin usko kirjoituksissa esitettäviä väittämiä.

Myös konsensusta käytetään päätöksentekodiskurssissa argumentaation tukena: pyritään vahvistamaan käsitystä, että muutkin ovat päätyneet samaan mielipiteeseen.

Vain kaksi päivää päätöksen jälkeen Lapin Kansassa oli juttu, jossa isojen tilaisuuksien järjestäjät ihmettelivät parkkipaikkojen riittävyyttä Ounasvaaralla. Itse olen kirjoittanut asiasta useampaan kertaan. (32)

Kirjoittaja hakee siis jonkinlaista konsensusta sen perusteella, että toinen taho on löytänyt uimahalliasiaan liittyvässä päätöksenteossa samanlaisia näkökantoja kuin hänellä itsellään on.

Muita päätöksenteon diskurssissa käytettyjä retorisia keinoja olivat muun muassa ääri-ilmaisujen käyttö, kategorisointi ja sananlaskut. Ääri-ilmaisuja (kuten *eikä varsinkaan* ja *todella absurdi*) käyttää esimerkiksi seuraava kirjoittaja:

Uimahallin siis rakentaa Rovaniemen kaupunkikonserni, ei Rovaniemen kaupunki, eikä varsinkaan muu ulkopuolinen toimija. On myös annettu kuva, että uimahallia rakennettaisiin hotelliyrittäjälle, joka on todella absurdi väite. (38)

Toinen kirjoittaja luokittelee aiheeseen liittyviä muutoksia ja päätöksiä:

Osa muutoksista on tapahtunut kunnallisen päätöksenteon myötävaikutuksella, osa muuten vain. Osa muutoksista ei ole sen enempää Ounasvaaran kuin kunnallisen päätöksenteon arvolle sopivaa. (13)

Seuraava kirjoittaja käyttää sananlaskua kuvaamaan sitä, että ei kannata tehdä mahdottomalta tuntuva asia ainakaan liian hätiköidysti: *Minusta nyt pitää ottaa järki käteen, toista Ounasvaaran uimahallia ei kannata viedä eteenpäin kuin käärmettä pyssyyn (16).*

Aina kirjoituksissa käytettyjä argumentoinnin tapoja ei voida suoraan luokitella tiettyihin retoriikan keinoihin. Eräs kirjoittaja kirjoitti Ounasvaaran päätöksentekoprosessista näin:

Rukous on tehokkain tapa vaikuttaa asioihin. Siispä pyydän rovaniemeläisiä rukoilemaan, että voimapaikkamme Ounasvaara saa säilyä meille nykyisille ja tuleville sukupolville nykyisessä luonnollisessa tilassaan. Tuskin kukaan päättäjä haluaa, että hänet muistetaan kuolemansa jälkeen osallistumasta sellaiseen päätöksentekoon, jota jopa oma jälkipolvi tulisi häpeämään. (10)

Kirjoittaja käyttää uskonnollisuutta argumentaation tukena ja väittää rukouksen olevan tehokkain tapa vaikuttaa asioihin.

Paikalliset toimivaltaa käyttävät elimet ovat perinteisesti olleet vaikeassa tilanteessa, jossa päätöksentekoon on vaikuttaneet niin tarve toteuttaa julkisia tavoitteita sekä samalla houkutella investoijia ja kehittäjiä rahallisten tavoitteiden takia. Paineet eri asioiden huomioonottamiseksi ovat todella monitahoisia esimerkiksi paikallisen houkuttelevan voimavaran (luonto- tai kulttuurikohteen) säilyttäminen mutta samalla infrastruktuurin lisääminen lähelle tällaista kohdetta tai maalaismaiseen ympäristöön kajoaminen paikallisten tai matkailijoiden käyttötarkoituksia varten (Richins, Agrusa, Scott & Laws, 2011, s. 17).

Salonen (2017, s. 37–42) löysi opinnäytetutkimuksessaan Ounasvaaran kehittämiseen liittyvästä keskustelusta päätöksenteon diskurssin, johon hän liitti vaikuttamisen diskurssin. Hän tulkitsi, että päätöksentekoa pidetään demokraattisena, mutta muutos- ja päätöksentekoprosessin etenemistä sekä sitä, kenellä on valta, pohdittiin paljon. Osallistumismahdollisuuksien olemassaoloa ja paikallisten vaikuttamista päätöksentekoon pidettiin tärkeänä, vaikkakin mahdollisuudet vaikuttamiseen nähtiin osittain heikkoina. Omasta aiheistostani nousi esiin samankaltaisia asioita, ja kirjoittajat toivat esiin mieliteitoja varsinkin päätöksentekoprosessista.

LUONTODISKURSSIT

Matkailu vaikuttaa sekä paikallisyhteisöön että luonnonympäristöön. Lapissa luonto on merkittävä matkailuvaltti. Koskematon luonto houkuttelee matkailijoita, jolloin kävijämäärät ja matkailurakentaminen lisääntyvät. Kestävä matkailukehittäminen on tärkeää, jotta luontoa voidaan suojella ja sen vetovoimaisuutta säilyttää. (Tyrväinen, Tolvanen & Tuulentie 2013.) Luontoon ja ympäristöön liittyvät diskurssit nousevat vahvasti esiin Ounasvaaran matkailuinvestointeja koskevissa kirjoituksissa. On ymmärrettävää, että luonto nähdään tärkeänä ja sen merkitystä halutaan korostaa puhuttaessa uusista matkailuinvestoinneista.

Luontodiskursseissa yleisesti käytetty retoriikan keino on asiantuntijalauseiden ja asiantuntijakategorioiden käyttö. Ounasvaaran luonnon arvoa perustellaan useissa kirjoituksissa joko tutkimustiedolla tai asiantuntijakategoriolla.

Lapin yliopiston 2012 julkaiseman Rovaniemen pesimälinnusto -kirjan mukaan Ounasvaaran vanha metsä on yksi kaupungin keskustan arvokkaimmista lintualueista --. Lintumatkailun kehittämisen näkökulmasta Ounasvaaraan rakennettava "mökkikylä" ei sovi sinne ollenkaan. Vanhojen metsien alue on jo niin pieni, että sitä ei ole varaa tuhota puutakaan. Ounasvaaran luonto vanhojen metsien lintuineen on tietysti jo arvo sinänsä. Mutta se luo myös upeat puitteet retkeilylle ja luontoharrastuksille, niin talvisin kuin kesäisin. Luonnon arvo on maailmalla kasvussa. (5)

Ymmärrys luonnon merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille on uusien tutkimusten myötä roimasti kasvanut: jo pieni hetki luontomaisemassa alentaa stressiä ja edistää näin terveyttä.

-- pohditaan mieluummin sitä, miten tuota arvokasta ja ainutlaatuista lakimaisemaa voitaisiin hyödyntää entistä monipuolisemmin sekä kaupunkilaisia että matkailijoita aktivoivana hyvinvointipalveluna. (11)

Ounasvaaran lakialue tarvitaan virkistyskäyttöön! Lakialueen säilyttäminen on välttämätön asukkaiden hyvinvoinnille! Ympäristöpsykologista tutkimustietouteen tukeutuen voidaan Ounasvaarasta tuotteistaa se, minkä suomalainen on tiennyt aina: mieli rauhoittuu luonnossa. (7)

Kirjoittajat käyttävät hyväkseen tutkimustietoa ja siitä jo yleiseen ymmärrykseen välittyntä tietoa perustellessaan näkemystä, että Ounasvaaralle ei tulisi rakentaa mökkikylää.

Seuraava kirjoittaja käyttää puhujakategoriaa argumentaatioin tukena – tutkijan työllä voidaan ajatella olevan tietynlainen arvo, jota kirjoittaja käyttää mielipiteensä vahvistajana:

Minulla oli mahdollisuus tehdä tutkijantyötäni keväällä Cardifissa —. Jos isolla, kasvavalla kaupungilla (Cardiffilla) on varaa olla rakentamatta puistojaan, niin miksei sitten Rovaniemi voi jättää Ounasvaaran hiljaista mutta kiisteltyä puolta rauhaan? Miksi emme huolehdi siitä vahvuudesta, joka meillä on: kävelymatkan päässä oleva metsäluonto marjoineen, sienineen ja metsän eläimineen? (6)

Eräs kirjoittaja puhuu Väiskin laavusta ja maiseman pusikoitumisesta kertoen tässä yhteydessä Väinö ”Väiski” Jokisen teoista ja elämästä. Myöhemmin hän muistelee taannoista laavukäyntiään tavalla, jossa Väiskin sanat voidaan tul- kinta asiantuntijalausunnoksi: *Katselimme kaunista panoraamaa ja Väiski purki vuolaasti huoltaan siitä, että ymmärtävätkö tulevat sukupolvet Ounasvaaran luon- toarvoja ja Rovaniemen erämaamaisuuden mahdollisuuksia (40).*

Seuraavassa kirjoituksessa on käytetty mielipiteen tukena sekä asiantuntija- lausuntoa että konsensuksen luomista:

Rovaniemen Ounasvaaran kiistellyn yleiskaavan käsittely siirtyy syksyyn poh- janleppäkoselvityksen takia. Sitä on kommentoitu tekstari- palstoilla ja lehtiju- tuissa. Itkettääkö vai naurattaako leppäkokohu, kysyi esimerkiksi Lapin Kansa kolmen hengen lukijaraadilta (LK 23.2.2014). — Luonnon monimuotoisuutta häviää ja tuhoutuu huonosti arvioitujen ja toteutettujen hankkeiden ja suunni- telmien myötä. Vaikka varsinaisena aloitteentekijänä leppäkoselvityksessä oli- kin Pöyry Oy, on Pro Ounasvaara täysin samaa mieltä siitä, että lain määrä- mät selvitykset (Luonnonsuojelulaki 49 §) on tehtävä. (4)

Eräs kirjoittaja kategorisoi luontoa arvostavia ihmisiä ja matkailijoita: *Ne ihmiset ja turistit, jotka tahtovat majoittua Ounasvaaran alueelle, ovat luontoihmisiä ja heil- le on unelma majoittua keskelle ”joulumaata” (8).* Tässä käytetään myös tietynlaista yksityiskohtaa ja narratiivia ”joulumaasta”. Narratiivia ja yksityiskohtia käyte- tään myös seuraavassa Ounasvaaran luontopolkuun liittyvässä kirjoituksessa:

Kokemuksena tämä vaihtelevassa maastossa polveileva luontopolku ”röllimet- sineen”, lähteineen, kvartsikallioineen ja makkaranpaistopaikkoineen oli miel- lyttävä elämys niin aikuisille kuin lapsillekin. Puutteitakin löytyi. — luon- topolusta — voisi saada oikean Ounasvaaran helmen ja luontoelämyksen luontoon kaipaaville ihmisille. Tämä edellyttää sen tunnettavuuden ja veto- voimaisuuden kehittämistä, jotta entistä useammat löytäisivät tämän hienon luontokohteen. (44)

Kirjoittaja ehdottaa Ounasvaaran luontopolun kehittämistä. Hän perustelee luontokohteen tunnettavuuden ja vetovoimaisuuden kehittämistä luonnolla ja luontoelämyksillä. Taustalla on ajatus siitä, että ihmisille ja matkailijoille on tärkeää nimenomaan Ounasvaaran luonto.

Uimahalliin liittyvässä keskustelussa tuodaan esille huoli liikenteen lisääntymisestä: *Kysyä myös sopii, mikä on autotrafikin merkitys Ounasvaaran luonnolle?* (32). Luonnosta ja esimerkiksi eläinten hyvinvoinnista ja merkityksestä puhuminen on tavallaan myös omista intresseistä etäännyttämistä.

Myös Salonen (2017) löysi Ounasvaaran kehittämistä koskevassa pro gradu -tutkimuksessaan luontodiskurssin sekä sen lisäksi diskurssin luonnosta paikkana. Ounasvaaran luonto nähtiin matkailuvalttina, ja rakentamisen sallivan kaavam muutoksen puolestapuhujat näkivät lisärakentamisen hyödyntävän luontoa parhaiten. Kaavam muutoksen vastustajat taas pitivät rakentamattomuutta parhaimpana vaihtoehtona. Ounasvaara nähtiin myös merkityksellisenä paikkana. (Salonen, 2017, s. 43–47.)

TURVALLISUUSDISKURSSIT

Ounasvaaraa koskevien mielipidekirjoitusten turvallisuusdiskursseissa puhutaan reittien merkitsemisestä sekä siitä, miten investointeja suunniteltaessa varaudutaan mahdollisiin vaaratilanteisiin.

Eräs kirjoittaja kertoo narratiivin muodossa Ounasvaaran luontopolusta:

Ei ollut oikein mukava kävellä varsinkaan alkumatkalla kahden lankun levyisillä osittain rikkiinäisillä pitkospuilla ja pidellä 3-vuotiaista selästä kiinni pitkospuiden liukkauden ja kapeuden vuoksi. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki opastetaulut oli aurinko haalistanut lukukelvottomiksi. (44)

Turvallisuutta pidetään tärkeänä sekä omasta että muiden näkökulmasta, myös matkailijoiden takia:

Unelmani on Ounasvaara, jonka polut, laavut ja lähteet ovat selkeästi merkitty niin vieraiden kuin paikallisten kulkea. (6)

Hyvin merkitty polku rohkaisee myös vähän metsissä kulkeneita ulkomaalaisia matkailijoita tutustumaan alueen luonnonnähtävyyksiin. (1)

Näissä kirjoituksissa puhutaan siis reittien merkitsemisen tärkeydestä ja sen vaikutuksista käyttäjien turvallisuuteen. Keinona käytetään omista intres-

seistä etäännyttämistä. Lisäksi niissä rakennetaan narratiivia siitä, millaista poluilla kävely oli tai millaista sen pitäisi olla. Näin pyritään perustelemaan reitteihin investoimisen tärkeyttä.

*Ounasvaaran liikuntapaikkoja jonkin verran käyttäneenä olen usein ajatellut, että mitä jos täällä jotain sattuu esimerkiksi samaan aikaan pelattavien jääkiekko-, lentopallo- ym. tapahtumien aikaan? Mielestäni alue on yksinkertaisesti sumppu, jonne johtaa ainoastaan yksi tie, jota pelastustoimi voi käyttää ns. hyökkäystienä. Alueelle ei mielestäni pitäisi antaa rakentaa yhtään mitään, ennen kuin alueelle on tehty koko Ounasvaaran aluetta koskeva riskien kartoit-
tus ja siihen perustuva pelastusviranomaisten hyväksymä aluepelastussuunnitelma. Mikäli alueelle kuitenkin annetaan lupia rakentaa huomioimatta pelastusvalmiuden päivittämistä, ottavat viranhaltijat ja päättäjät mielestäni tietoisesti riskin, että alueella on mahdollisuudet todella laajan vahingon syntymiseen, ellei pelastusvalmiutta lisätä ennen lisärakentamista. (34)*

Tämä kirjoittaja on huolissaan erityisesti Ounasvaaralle suunnitellun uuden uimahallin tuomista turvallisuusriskeistä ja esittää narratiivin mahdollisesta katastrofitilanteesta. Turvallisuus liikenteen näkökulmasta oli esillä muissakin kirjoituksissa. Seuraava kirjoittaja toi esiin yksityiskohtia argumentoidessaan turvallisuuden tärkeydestä: *Nykyiselläänkin esimerkiksi paikoitusjärjestelyt urheilupuiston lähistöllä ovat sekavat ja voi vain kauhistella, miten pelastuspalvelu katastrofin sattuessa voisi toimia (35).*

Tekninen kehitys on tehnyt yhteiskunnista yhä ennustamattomampia (Burke, 1997, Iivarin, 2012, s 12 mukaan). Matkailualalla turvallisuustietoisuudesta on muodostunut megatrendi viimeisen parin vuosikymmenen aikana (Niemisalo & Iivari, 2013, s. 129). Muun muassa terrorismin ja luonnonkatastrofien lisääntyminen ovat korostaneet tarvetta valmistautua mahdollisiin kriisitilanteisiin etukäteen (Pforr & Hosie, 2009, s. 1). Kriisien määrä ja niiden maantieteellinen ja mentaalinen ulottuvuus kasvavat, ja matkailu on erityisen herkkä erilaisille kriisitilanteille. Matkailun turvallisuus ei ole irrallinen osa muun yhteiskunnan turvallisuudesta, se liittyy vahvasti yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseen ja tukee kohdealueen kokonaisturvallisuutta. (Iivari, 2012, s 12–14.)

On siis varsin ymmärrettävää, että turvallisuutta arvostetaan yhä enemmän ja että se näkyy myös matkailuinvestointeja koskevassa mielipidekirjoittelussa. Kuten edellä on todettu, turvallisuuteen liittyvissä kirjoituksissa retoriikan keinoina on käytetty muun muassa omasta edusta etäännyttämistä. Sanallista määrällistämistä esiintyy kirjoituksissa jonkin verran, mutta luvuilla ei turvallisuusargumentteja tutkimissani kirjoituksissa perusteltu. Tämä on mielenkiintoinen havainto, ja voidaan pohtia, johtuuko se ehkä siitä, että turval-

lisuuden ajatellaan olevan niin tärkeä asia, että siitä keskusteltaessa ei tarvitse tuoda esiin rahallisia tai muita numeerisia perusteita.

SAAVUTETTAVUUSDISKURSSIT

Monissa mielipidekirjoituksissa, joissa käsiteltiin uuden uimahallin rakentamista Ounasvaaralle, pohdittiin, miten saavutettavissa uusi uimahalli olisi eri käyttäjäryhmille. Saavutettavuudesta puhuttiin vanhusten, matkailijoiden, lapsiperheiden tai julkisia liikennevälineitä käyttävien näkökulmasta. Osa kirjoittajista kuului itse näihin ryhmiin, mutta osa mainitsi ne etäännyttääkseen asian omista intresseistään.

Uimahalli on keskustassa mahdollisimman monen saavutettavissa kävellen, polkupyörällä ja julkisilla kulkuvälineillä. (30)

Keskustan hotelleissa majoilevilta turisteilta uimahalli pysyy piilossa Ounasvaaran metsien suojissa. (33)

Vanhempien ei tarvitse kuljettaa varsinkaan pieniä koululaisia Oukulle. (21)

Uimahallin saavutettavuuden tärkeyttä perusteltiin myös yksityiskohdilla ja narratiiveilla:

Itse kuljen nykyisessä uimahallissa kaksi kertaa viikossa ohjatussa vesijumpassa. Matkaa tulee 76 kilometriä mutkin. -- Meidän kohdalta matka pitenee sen verran, ettemme tule käymään Ounasvaaran uimahallissa. -- On jopa mieliteitten muokkaamisen vetonaulaksi heitetty, että kuljetusta tulisi hoitamaan sähköllä toimiva linja-auto, joka kuljettaisi väkeä keskikaupungin ja uimahallin väliä ilmaiseksi – uskokoon, ken haluaa. -- Kanssani on suuri joukko, jotka toivoo nykyistä paikkaa hyvän saatavuuden vuoksi. (22)

Saavutettavuusdiskurssissa käytetään sanallista määrällistämistä puhuttaessa esimerkiksi uimahallin käyttäjämääristä tai liikenneyhteyksien hinnoista.

Ounasvaaralle edestakainen bussimatka maksaa enemmän kuin uimahallin maksu, siis yli kaksinkertainen hinta uimahallissa käymiselle. (18)

Ounasvaaran liikenneyhteydet vaativat kalliit ja monimutkaiset järjestelyt, jotka syövät veronmaksajien rahoja miljoonaluokassa. (29)

Lautakunnan päätöksellä viedään usean sadan seniorin lähipalveluihin luetava ohjatun vesiliikunnan mahdollisuus saavutettavuuden äärirajoille. (31)

Saavutettavuuteen liittyy läheisesti esteettömyys. Jutilan (2013, s. 115) mukaan ”esteettömyydellä viitataan kaikille käyttäjille sopiviin ympäristöihin ja palveluihin sekä niiden saavutettavuuteen”. Esteettömyyttä tarvitsevat monet eri ihmisryhmät, eri sairauksista tai vammoista kärsivät, ikäihmiset, raskaana olevat naiset sekä lapsien kanssa liikkuvat. Myös vieraassa ympäristössä ja kulttuurissa liikkuvat henkilöt tarvitsevat erityisesti viestinnällistä esteettömyyttä. (Jutila, 2013, s. 115–116.) Monissa mielipidekirjoituksissa pohdittiin nimenomaan ikäihmisten ja lapsiperheiden mahdollisuutta saavuttaa Ounasvaaran palvelut ja erityisesti uusi uimahalli, jos se rakennettaisiin Ounasvaaralle.

YHTEENVETO

Ounasvaaran matkailuinvestointeja käsittelevissä mielipidekirjoituksissa käytetään monia erilaisia argumentoinnin keinoja. Yleisiä retoriikan keinoja ovat omista intresseistä etäännyttäminen, asiantuntijalausunnoilla tai puhujakategorialla oikeuttaminen, narratiivin luominen, numeerinen ja sanallinen määrällistäminen sekä ääri-ilmaisujen käyttö. Muitakin retoriikan keinoja käytetään, mutta vähemmän.

Ounasvaaran matkailuinvestointeja koskevan retoriikan taustalta nousevat selvästi esiin päätöksenteon, luonnon, saavutettavuuden ja turvallisuuden diskurssit. Löytämäni diskurssit rakentavat kuvaa yhteisöstä, siihen kuuluvien ihmisten mielipiteistä sekä yhteisössä tärkeiksi koetuista arvoista.

Eri diskursseissa käytetään hieman erilaisia argumentoinnin keinoja. Päätöksentekoon liittyvistä asioista puhuttaessa omia näkemyksiä perusteltiin yleisesti luvuilla ja muutenkin asioita määrällistämällä. Esimerkiksi rahallisella arvolla nähtiin siis selvästi olevan osa investointien päätöksentekoa. Varsinaista tilastotietoa mielipidekirjoittajat eivät juurikaan käyttäneet, eivätkä he useinkaan kertoneet tarkasti, mistä olivat saaneet esittämänsä luvut. Vaikka numeroita ja lukuja siis käytetään, mielipidekirjoituksissa ei ole aina koettu tarpeelliseksi kertoa niiden alkuperää.

Turvallisuutta koskevissa kirjoituksissa määrällistämistä ei juurikaan käytetty, mikä saattaa kertoa turvallisuuden itseisarvosta. Luontodiskurssissa käytettiin muita diskursseja enemmän asiantuntijalausuntoja ja puhujakategorian keinoa. Luontoon liittyvissä kirjoituksissa viitattiin esimerkiksi tutkimuksiin. Saavutettavuuden diskurssissa käytettiin usein omista intresseistä etäännyttämistä ja sanallista määrällistämistä.

Tutkimukseni asetelma, Ounasvaaran matkailuinvestointeihin liittyvien mielipidekirjoitusten tutkiminen retorisen diskurssianalyysin avulla, oli toimiva. Sain vastauksia tutkimuskysymyksiini ja mielenkiintoisia tuloksia. Uskon tulosten olevan luotettavia. Jos tutkimus olisi ollut laajempi, aiheistoon olisi kuitenkin voinut ottaa mukaan myös muissa lehdissä tai internetissä aiheesta käydyt keskustelut, jolloin olisin saanut aiheesta vielä kattavamman kuvan. Retorinen diskurssianalyysi oli menetelmänä aloittelevalle tutkijalle melko haasteellinen, mutta tutkimuskysymyksiäni ajatellen se oli sopiva.

Olisi kiinnostava tutkia myös muihin matkailukohteisiin ja niitä koskeviin investointeihin liittyvää keskustelua. Myös ajallista muutosta voisi tutkia: miten Ounasvaaran tai Rovaniemen matkailuinvestointeja koskeva keskustelu on muuttunut vuosien saatossa. Kiinnostavaa olisi selvittää sitäkin, miten eri retoriikan keinot vaikuttavat matkailuinvestointeja koskevaan päätöksentekoon. Ovatko toiset keinot tehokkaampia kuin toiset? Entä millaiset vaikuttamismahdollisuudet yhteisön jäsenillä todellisuudessa on – esimerkiksi mielipidekirjoituksilla – vaikuttaa päätöksentekijöihin?